

CARTEA DE TEATRU

IOAN MASOFF;

„Teatrul românesc“
volumul VII

In volumele de istorie ale lui Ioan Masoff, teatrul românesc (formarea sa, evoluția, dramatica sa existentă, în perioada dificilă a anilor '31—'40) devine un adevărat personaj, un personaj complex, cu multe chipuri, un personaj fascinant, al cărui destin trezește pasiunea cunoașterii.

Reconstituirea istorică a teatrului implică reconstituirea istorică a ansamblului vieții culturale, dar și a vieții economice, financiare, politice a momentului. Această întreprindere anevoioasă se bazează pe o impresionantă documentare, extrasă din arhive, ziare, corespondență particulară, dublată de memoria vie a autorului, care a absorbit, cu talentul istoricului cultural, multitudinea de detalii financiare, de impresii meteorologice, de emoții ale premierelor, de anecdotă din culise. Ioan Masoff, el însuși om de teatru, cronicar dramatic constant, are privilegiul — rar, pentru un cercetător contemporan — de a fi cunoscut foarte bine personalitățile despre care scrie, astfel că o singură trăsătură a condeiului fixează imaginea umană, îndeosebi, temperamentală, a directorului de scenă (G. M. Zamfirescu, Ion Sava, Ion Iancovescu, Soare Z. Soare, V. I. Popa, Sică Alexandrescu) sau a directorului de teatru (Ionel Teodorescu, Camil Petrescu, Paul Prodan, Mihail Sadoveanu) pe care îl evocă. Această osmoză afectivă (între propria sa viață, trăită în lumea teatrului, și documentarea riguroasă, pe care Ioan Masoff o pune în circulație cu un scop cultural și educativ) dă naștere nu numai unui stil (sesizabil și în cărțile anterioare), ci și, în cazul volumului de față, unei atitudini — aceea de martor al istoriei, care a înregistrat, pentru posteritate, înfruntarea, la început moenită, apoi din ce în ce mai fățișă, dintre teatru și cadrul social tot mai opresiv. Din acest punct de vedere, unele dintre titlurile sau subtitlurile cărții alcătuiau un adevărat memento: *Înt-o vreme cînd sabia economiilor atirna deasupra ficcărui* (1931—1932), *Înt-o climat social agîtat* (1932—1933), *Desființarea a trei Teatre Naționale* (1934—1935) — este vorba de teatrele din Craiova, Cernăuți și Chișinău —, *În vîlmășagul vieții politice* (1937—1938), *Între pace și război* (1938—1939), *În vremea cînd primăvara nu era dorită...* (1939—1940). Pe fondul evenimentelor, este urmărită sta-

gione cu stagnune, activitatea Teatrelor Naționale din București, Iași, Cluj, Craiova, a operelor și a operei, a companiilor dramatice (compania Bulandra-Maximilian-Storin-Iancovescu), a teatrelor particulare (teatrul Mariei Ventura, Teatrul „Regina Maria“, teatrul lui Iancovescu, Teatrul „Liga culturală“, Teatrul „Modern“, Teatrul „Alhambra“, Teatrul liber, Teatrul „Muncă și voie-bună“, teatrul din Sărindar, teatrul în limba germană, în idiș etc.).

De un interes cu totul special se bucură modul în care diverse personalități culturale sînt integrate, într-un fel sau altul, dar întotdeauna cu o angajare spontană și totală, în această captivantă viață teatrală. Așa ne apar, bunăoară: Tudor Viannu, inițiatorul (alături de Ion Marin Sadoveanu și de Al. Mavrodî) al Academiei de studii teatrale de pe lângă Teatrul Național, ale cărui expuneri au alcătuit volumul „Arta actorului“ (1934); Nicolae Iorga, care conferențiază, în cadrul aceleiași Academii, despre misiunea teatrului, combatînd aspectul său comercial, și organizează, la Vălenii de Munte, spectacole estivale, cu fermă orientare educativ-culturală; Iorgu Iordan, care, ca student la Iași (alături de V. Iamandi, M. Jora, I. M. Roșca etc.), demisionează din gruparea „Centru studentesc“, în urma unor acte de huliganism, provocate, la un spectacol, de către studenți naționaliști, discipoli ai lui A. C. Cuza.

Rar se întîmplă ca o carte densă de informație istorică să nu lase impresia unei aridități apăsătoare. Și, totuși, „Teatrul românesc“ (volumul VII) al lui Ioan Masoff face excepție de la regulă; am putea spune că pînă și ultima notă de subsol rezervă o surpriză și aduce o precizare pertinentă, care se reține.

Cartea abundă în amănunte semnificative, privind „închiziția“ fiscală, ce apăsa asupra salariilor actorilor, a bugetului teatrelor, a societărilor etc. Capitolul consacrat Teatrului Național din Iași (1877—1916), care consemnează, pas cu pas, dificultățile materiale ale instituției, dar și restul volumului, conține precizări ce sînt utile cercetărilor ulterioare, de sociologie teatrală; modul de plasare a biletelor, prețul, categoriile de public care frecventează teatrul, amplasamentul acestuia, ce mijloace de transport, de încălzire și de iluminare existau. Pe lângă această direcție de cercetare, se impune și o sociologie a gustului publicului, a modei dramatice, a stilului actoricesc și a evoluției acestuia, a rolului experiențelor moderne — idei pe care le putem deduce sau extrage din informația bogată asupra tuturor pieselor jucate în perioada studiată. Volumul VII din seria „Teatrul românesc“ este, ca și cele anterioare, nu numai un exemplu de defrișare a informației elocvente și în sine, ci și un util instrument de lucru pentru cercetarea viitoare.

Adriana Miteșcu